

Aile

Son Kale

Editör

Cihan KILIÇ

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1834

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Kitabe

Yayın No | Publication Number: 159

Kitap Adı : Aile: Son Kale

Book Title : Family: The Last Fortress

ISBN : 978-625-5654-30-4

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255654304

Editör | Editor: Cihan Kılıç | orcid.org/0000-0002-5216-183X

Kurum | Institution: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

ROR ID: ror.org/025y36b60

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Editorial

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 250 (xiv + 236)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ocak | January 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JHBK - Aile ve evlilik: sosyal yönleri | Sociology: family & relationships

BISAC: SOC026000 - Sosyoloji / Aile ve ilişkiler | Social Science / Sociology / Marriage & Family

THEMA: JBF - Aile ve ilişkiler | Family and relationships

LC Classification: HQ503 - Aile – Sosyal yönler | Family – Social aspects

DEWEY: 306.85 - Aile sosyolojisi | Sociology of family

WoS Category: Sosyoloji | Sociology

WoS Citation Topics Meso: 6.1 - Sosyoloji ve Sosyal Hizmet | Sociology & Social Work

WoS Citation Topics Micro: 6.1.91 - Aile Çalışmaları | Family Studies

Scopus Subject Areas: 3321 - Sosyoloji ve Siyaset Bilimi | Sociology and Political Science

Atf Bilgisi | Cite as: Kılıç, Cihan. *Aile: Son Kale*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Kitabe, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Aile

Son Kale

Editör
Cihan KILIÇ

Ankara 2026

Editör Hakkında | About the Editor

Cihan KILIÇ

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesinde Doç. Dr. olarak görev yapmaktadır. Lisans ve Yüksek Lisans Derecelerini Gazi Üniversitesi, doktora derecesini Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nden almıştır.

Osmanlı İlmîyesinde İstihdam ve Kariyer, Enderun Mektebi ve Üstün Zekalı Çocukların Eğitimi, Kadıasker Damadzâde Mustafa Rasih Efendi Rûznâmçesi ve Osmanlı Devleti'nde Müftülük (Taşra Teşkilatı) isimli kitapları, çeşitli eserlerde yayınlanmış kitap bölümleri ve çok sayıda makalesi bulunmaktadır.

Is an Associate Professor at Social Sciences University of Ankara. He received his undergraduate and master's degrees from Gazi University and completed his doctoral studies at Ankara Yıldırım Beyazıt University.

His scholarly works include books entitled *Employment and Career in the Ottoman İlmiye*, *The Enderun School and the Education of Gifted Children*, *The Ruznamçe of Kadıasker Damadzâde Mustafa Rasih Efendi*, and *The Office of Mufti in the Ottoman Empire (Provincial Organization)*. In addition to these monographs, he has authored numerous book chapters published in various edited volumes, as well as many academic articles.

Kitap Hakkında

Aile: Son Kale

Aile kurumunu yalnızca biyolojik ya da hukuki bir birliktelik olarak değil, toplumsal değerlerin üretildiği, aktarıldığı ve yeniden inşa edildiği temel bir sosyal yapı olarak ele alan çok boyutlu bir derleme çalışmadır. Kitap, modernleşme, dijitalleşme ve toplumsal dönüşüm süreçleri karşısında ailenin konumunu “son kale” metaforu etrafında tartışarak, aileyi hem korunması gereken bir değer hem de toplumsal dayanıklılığın kurucu unsuru olarak konumlandırmaktadır.

Eserin ilk bölümlerinde aile; iletişim, dayanıklılık, kültürel değerlerin aktarımı ve tarihsel süreklilik bağlamında kuramsal bir çerçeve içinde ele alınmaktadır. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e uzanan süreçte Türk aile yapısının geçirdiği dönüşümler, modern yaşamın getirdiği gerilim alanları ve aile içi iletişimin değişen dinamikleri disiplinlerarası bir yaklaşımla incelenmektedir. Bu çerçevede aile, bireysel iyi oluşun yanı sıra toplumsal bütünlüğün ve kültürel hafızanın taşıyıcısı olarak değerlendirilmektedir. Kitabın özgün yönlerinden biri, teorik tartışmaların saha deneyimleriyle desteklenmesidir. Erzurum, Trabzon ve İzmir’de gerçekleştirilen öğrenci gezileri kapsamında elde edilen gözlemler, aileyle kurulan doğrudan temaslar üzerinden aktarılmaktadır. Öğrencilerin kaleme aldığı saha yazıları, aile değerlerinin farklı coğrafyalarda nasıl yaşatıldığını, kuşaklar arası ilişkilerin ve kültürel sürekliliğin gündelik hayattaki karşılıklarını görünür kılmaktadır.

Bu yönüyle Aile: Son Kale, aileyi geçmişe ait statik bir kurum olarak değil; değişen toplumsal koşullar içinde anlamını koruyan, dönüştüren ve dönüştürülen dinamik bir yapı olarak ele almakta; akademik literatüre saha temelli, gençlik odaklı özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile; Ailede İletişim; Asıl-Vekil Teorisi; Değerlerin Aktarımı; Türk Ailesi

About the Book

Family: The Last Fortress

Is a multi-dimensional edited volume that examines the family not merely as a biological or legal unit, but as a fundamental social institution in which values are produced, preserved, and transmitted across generations. Framed around the metaphor of the “last fortress,” the book explores the position of the family in the face of modernization, digitalization, and rapid social change, conceptualizing it as both a value that requires protection and a key source of social resilience.

The initial chapters provide a theoretical framework addressing family communication, resilience, and the transmission of cultural values. The transformation of the Turkish family structure from the Ottoman period to the Republican era is analyzed within historical, sociological, and cultural perspectives. Particular attention is given to the tensions between traditional values and modern lifestyles, as well as to the changing dynamics of intra-family communication. Within this framework, the family is approached as a central mechanism for cultural continuity, socialization, and collective memory.

One of the book’s distinctive contributions lies in its integration of theory with field-based observations. The latter sections are based on student field trips conducted in Erzurum, Trabzon, and İzmir. Through direct encounters with families in these regions, students documented their observations and experiences, offering grounded insights into how family values are lived and negotiated in everyday life. These narratives reveal regional similarities and differences, while also highlighting shared cultural meanings and intergenerational bonds.

By combining academic analysis with youth-centered fieldwork, *Family: The Last Fortress* presents the family as a dynamic and evolving institution rather than a static remnant of the past. The volume contributes to contemporary family studies by foregrounding lived experience, cultural diversity, and the role of the family in shaping both individual and collective futures.

Keywords: Family; Family Communication; Principal-Agent Theory; Intergenerational Transmission of Values; Turkish Family Structure

SUNUŞ

Aile, Türk toplumunda yalnızca biyolojik ya da hukuki bir birliktelik değil; değerlerin üretildiği, korunduğu ve kuşaktan kuşağa aktarıldığı en temel sosyal yapıdır. Toplumsal hafızanın, kültürel sürekliliğin ve ortak kimliğin taşıyıcısı olan aile kurumu, tarihsel süreç boyunca farklı sosyo-ekonomik ve siyasal şartlar altında dönüşmüş; ancak taşıdığı anlam ve işlev bakımından merkezi konumunu muhafaza etmiştir. Elinizdeki bu eser, tam da bu noktadan hareketle aileyi, “son kale” metaforu etrafında ele almakta; aileyi hem korunması gereken bir değer hem de toplumsal farkındalığın inşa edildiği bir zemin olarak değerlendirmektedir.

“Aile: Son Kale” ismini taşıyan bu kitap, teorik bilgi ile sahadan elde edilen gözlemleri bir araya getiren özgün bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Proje, aile kurumunun günümüz Türkiye’indeki konumunu özellikle öğrenciler gözünden anlamayı, karşı karşıya kaldığı sorunları görünür kılmayı ve kültürel değerlerin aktarımındaki rolünü çok boyutlu bir perspektifle ele almayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle eser, yalnızca akademik bir derleme değil; aynı zamanda gençleri aile kurumuna karşı bakış açılarını yansıtan bir özelliği taşımaktadır.

Kitabın ilk dört bölümü, alanında yetkin akademisyenler tarafından kaleme alınmış ve aile olgusunu tarihsel, sosyolojik ve kültürel boyutlarıyla ele alan kuramsal bir çerçeve sunmuştur. Bu bölümlerde Osmanlı’dan Cumhuriyet’e uzanan süreçte aile yapısının geçirdiği dönüşümler, modernleşme ve toplumsal değişim ekseninde değerlendirilmiş; aile kurumunun kültürel değerlerin aktarımındaki belirleyici rolü akademik bir disiplin içerisinde tartışılmıştır. Söz konusu bölümler, kitabın ilerleyen kısımlarında yer alan saha gözlemleri için sağlam bir düşünsel zemin oluşturmaktadır.

Eserin devamında yer alan bölümler ise Erzurum, Trabzon ve İzmir illerinde gerçekleştirilen lisans öğrencisi gezilerine ve onların gözlemlerine dayanmaktadır. Bu geziler kapsamında ailelerle kurulan birebir temaslar, yapılan gözlemler ve edinilen deneyimler, öğrencilerin kaleminden aktarılmıştır. Saha yazıları, akademik bölümlerde ele alınan kavramların gündelik hayat içerisindeki karşılıklarını görünür kılmakta; aile değerlerinin farklı coğrafyalarda nasıl yaşatıldığını somut örnekler üzerinden ortaya koymaktadır. Bu anlatılar, tek tek bireysel deneyimler olmanın ötesinde, ortak bir toplumsal hafızanın parçaları olarak değerlendirilmiştir ve bu nedenle öğrencilerin gözlemleri olduğu gibi aktarılmıştır.

Bu çalışma, İç İşleri Bakanlığı Sivil Toplum İlişkileri tarafından desteklenmiş; Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Gençlik Derneği tarafından hayata geçirilmiştir. Projenin hem akademi hem de gençlik çalışmalarıyla iç içe ilerlemesi, kitabın orijinal yönlerinden biridir. Üniversite öğrencilerinin sahaya dâhil edilmesi, aile kavramının yalnızca teorik düzeyde değil, yaşayarak ve gözlemleyerek anlaşılmasına imkân tanımıştır. Böylece genç bireylerin toplumsal değerlere yönelik farkındalıklarının artırılması da projenin dolaylı ama önemli çıktularından biri olmuştur.

Elinizdeki eser, aileyi geçmişin nostaljik bir unsuru olarak değil; bugünü ve geleceği şekillendiren dinamik bir yapı olarak ele almaktadır. Farklı bölgelerden seçilen aileler aracılığıyla Türkiye'nin kültürel çeşitliliği görünür kılınmış; ortak değerler kadar yerel farklılıkların da aile yapısı üzerindeki etkileri ortaya konmuştur. Bu yönüyle kitap, hem akademisyenlere hem öğrencilere hem de aile ve toplum meselelerine ilgi duyan tüm okuyuculara hitap etmektedir.

Aile: Son Kale, değerlerin korunmasının ancak bilinçle ve farkındalıkla mümkün olabileceği düşüncesinden hareketle hazırlanmıştır. Ailenin güçlendirilmesi, yalnızca bireysel değil toplumsal bir sorumluluktur. Bu kitabın, aile kurumuna dair düşün-

meye, sorgulamaya ve yeniden anlamlandırmaya katkı sunması amaçlanmaktadır.

Elinizdeki bu eser, kolektif bir emeğin, ortak bir idealin ve toplumsal sorumluluk bilinciyle yürütülen uzun soluklu bir çalışmanın ürünüdür. Bu süreçte katkı sunan tüm kişi ve kurumlara teşekkür etmek, hem bir vefa borcu hem de bu çalışmanın ruhuna uygun bir gerekliliktir.

Öncelikle kitabın akademik çerçevesinin oluşturulmasında ve bilimsel niteliğinin güçlendirilmesinde değerli katkılar sunan Prof. Dr. Murat Boysan, Doç. Dr. Ayşegül Doğrucan, Doç. Dr. Zeynep Kaya ve Dr. Öğr. Üyesi Zehra Allahverdi'ye teşekkürlerimizi sunarız. Alanlarındaki birikimlerini bu çalışmaya aktarmaları, eserin düşünsel derinliğini ve akademik değerini önemli ölçüde artırmıştır.

Proje sürecinde saha çalışmalarının yürütülmesinde, öğrencilerle kurulan etkileşimde ve organizasyonel aşamalarda büyük emek veren kıymetli öğretmenlerimiz Metin Okan ve Murat Ertaş'a ve Ege Üniversitesi Öğretim Elemanı Dr. Arzu Acar'a özverili katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Bu kitabın ortaya çıkmasında en önemli unsurlardan biri de sahada bizzat yer alan, gözlem yapan, dinleyen ve yazan Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi öğrenci toplulukları üyeleri. Gençlerin aile kurumuna yerinde temas ederek kazandıkları farkındalık, bu eserin hem ruhunu hem de samimiyetini belirlemiştir. Emekleri, gözlemleri ve duyarlılıkları için tüm öğrencilerimize teşekkür ederiz.

Ayrıca Erzurum, Trabzon ve İzmir'de bizleri evlerinde misafir eden, hayat hikâyelerini ve değer dünyalarını içtenlikle paylaşarak gençlere ailenin anlamını ve önemini yerinde gösteren kıymetli ailelerimize şükranlarımızı sunarız. Onların samimiyeti ve misafirperverliği, bu çalışmayı salt bir proje olmaktan çıkarıp gerçek bir toplumsal deneyime dönüştürmüştür.

Bu anlamlı çalışmanın hayata geçirilmesine destek veren Sivil Toplum İlişkileri'ne ve projeyi yürüten Ankara Sosyal Bilimler

Üniversitesi Gençlik Derneği'ne, gençliğe ve aile değerlerine yönelik çalışmalara sundukları katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

Son olarak; üniversitemizin toplumsal sorumluluk anlayışını her zaman destekleyen, gençlere ve sivil toplum çalışmalarına verdiği kıymetli desteklerle bu projenin gerçekleştirilmesine katkı sağlayan Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan hocamıza, derneğimize, projelerimize ve özellikle gençlerimize olan güveni ve destekleri için şükranlarımızı arz ederiz.

Bu eser, katkı sunan herkesin ortak emeğinin ve aile kurumuna duyulan ortak hassasiyetin bir yansımasıdır.

Cihan KILIÇ
Editör

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	vii
AİLE İLETİŞİMİ ve DAYANIKLILIKTA DEĞERLERİN ROLÜ <i>Prof. Dr. Murat BOYSAN</i>	1
AİLE İÇİ İLETİŞİM <i>Doç. Dr. Ayşegül DOĞRUCAN</i>	11
OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE TÜRK AİLE YAPISI ve KÜLTÜREL DEĞERLERİN AKTARIMINDAKİ ROLÜ <i>Doç. Dr. Cihan KILIÇ</i>	22
GELENEKSEL DEĞERLER ve MODERN YAŞAM GERİLİMİNDE AİLENİN GÖRÜNÜMÜ <i>Doç. Dr. Zeynep KAYA</i>	31
ASİL-VEKİL TEORİSİ, SOSYAL MEDYA ve AİLE DİNAMİKLERİ <i>Dr. Öğr. Üyesi Zehra ALLAHVERDİ</i>	40
NASIL METHEDEYİM SEVDİĞİM SENİ (ERZURUM) <i>Murat ERTAŞ</i>	53
AİLE NEDİR? <i>Bengisu AKİL</i>	59
ERZURUM'DA AİLE, MEKÂN ve KİMLİK <i>Enes DURMUŞ</i>	66
SON KALE: AİLE VE KÜLTÜRÜN İZİNDE ERZURUM'A YOLCULUK <i>Esmâ KÜÇÜK</i>	71
ERZURUM'UN DERİN TARİHİ, KÜLTÜREL ve ASKERİ KİMLİĞİ <i>Esmâ ARSLAN</i>	77

ERZURUM KÜLTÜR GEZİSİ DEĞERLENDİRME YAZISI <i>Gizem YILMAZ</i>	82
TARİH, KÜLTÜR ve AİLE DEĞERLERİNİN İZİNDE DADAŞLAR DİYARINA BAKIŞ <i>Gül Rana CANLI</i>	90
ERZURUM İLİNİN KÜLTÜRÜ ve AİLE YAPISI <i>Merve AYDIN</i>	94
SON KALE AİLE: ERZURUM'UN HAFIZASINDA BİR YOLCULUK <i>Vildan Azra AYDEMİR</i>	99
AİLE ve ERZURUM <i>Zeynep AKSOY</i>	104
TRABZON <i>Metin OKAN</i>	111
TRABZON KÜLTÜRÜ, AİLE İÇİ ETKİLEŞİM ve SOSYAL DENEYİM PROJESİ KAPSAMINDA İKİ GÜNLÜK TRABZON GEZİSİ <i>Elifnaz SUBAŞI</i>	116
2025 AİLE YILI ÇERÇEVESİNDE AİLE TANIMI, POLİTİKALAR ve GENÇLİK PROGRAMLARININ TOPLUMSAL KATKISI <i>Hatice DAĞ</i>	121
TRABZON İLİNİN KÜLTÜRÜ ve AİLE YAPISI <i>Hatice Nisa ÜZKAN</i>	130
SON KALE AİLE: TRABZON <i>Merve ŞEKER</i>	133
BİR GÜN, BİR AİLE, BİN HATIRA <i>Muhammet DEMİR</i>	137

TRABZON İLİNİN KÜLTÜREL YAPISI ve AİLE DEĞERLERİ <i>Pelşin SAKİN</i>	144
TRABZON KÜLTÜRÜ ve AİLE BAĞLARI <i>Reyyan TAŞ</i>	152
TRABZON İLİMİZİN AİLE DEĞERLERİ ve KÜLTÜREL YAPISI <i>Serranur BAŞARAN</i>	159
TRABZON DENEYİMİ YAZISI <i>Şevval Rana GÖKMEN</i>	164
EMEK ve MUHABBET ARASINDA: TRABZON KÜLTÜRÜ <i>Yaren ERBAŞ</i>	167
SORU ve CEVAPLARLA İZMİR VE AİLE <i>Dr. Arzu ACAR</i>	171
TARİHİN YAPI TAŞI: İZMİR <i>Arda Barış BOSTANCI</i>	183
SON KALE AİLE: İZMİR <i>Esra TOPÇU</i>	187
İZMİR: AİLE YAPISINA ÜZERİNE BİR YOLCULUK <i>Furkan ERGİN</i>	191
İZMİR GEZİSİ <i>Güldeniz Havva DEMİR</i>	195
EGE'NİN İNCİSİ <i>Gülgez MELİK</i>	199
SON KALE İZMİR <i>Latife Gül ÇİÇEK</i>	205

İZMİR HATIRALARIM <i>Mehmet Akif BÜYÜKŞEN</i>	209
İZMİR <i>Muhammed Emin ÇAKMAK</i>	214
İZMİR'İN İZLERİ <i>Sinem TARLABÖLEN</i>	221
İZMİR GEZİSİ <i>Zeynep Sude PINAR</i>	227
DİZİN	235